

Józef Stala

"Rodzina : wymiar społeczno-kulturowy", Franciszek Adamski, Kraków 2002 : [recenzja]

Studia nad Rodziną 9/2 (17), 155-157

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

III. RECENZJE I SPRAWOZDANIA

Studia nad Rodziną UKSW 2005 R. 9 nr 2(17)
--

Franciszek Adamski, *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*, Kraków 2002, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 227s.

Rodzina w Polsce jest obecnie zagrożona przez wiele różnych czynników, na przykład takich jak: relatywizm moralny, rozwody, aborcję, antykoncepcję, egoizm i odrzucenie chrześcijańskich norm moralnych, regulujących życie małżeńskie. Trudne warunki ekonomiczne, niskie płace, bezrobocie, trudności mieszkaniowe, alkoholizm oraz najniższy obecnie po wojnie przyrost naturalny stanowią dopełnienie tych zagrożeń. Zmieniające się warunki społeczno-ekonomiczne i cywilizacyjno-kulturowe domagają się podjęcia działań w kierunku lepszego przygotowania młodego człowieka do ról małżeńskich i rodzinnych, radykalnej poprawy warunków społeczno-ekonomicznych oraz wyrobienia wyższej kultury osób, tworzących związek małżeński. Na przestrzeni ostatnich 20 lat, ukazało się w polskiej literaturze wiele nośnych teoretycznie i warsztatowo prac poświęconych rodzinie w świecie i w Polsce – o jej zmieniającej się sytuacji, perspektywach, a także zagrożeniach, które przez całościowe i przystępne dla szerokiej grupy czytelników ujęcia cieszą się zrozumiałym zainteresowaniem. Do takich publikacji zaliczyć można również książkę: „Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy” profesora Franciszka Adamskiego. Czytelnik znajduje w niej dobrze i logicznie opracowany materiał, umieszczony w trzech częściach i dziewięciu rozdziałach.

W pierwszej części, zatytułowanej „Małżeństwo i rodzina: wymiar indywidualny i społeczny” Autor zaprezentował zasadnicze elementy, odnoszące się do instytucji małżeństwa i rodziny w wymiarze indywidualnym i społecznym. Poruszane tematy mają istotne znaczenie dla właściwego zrozumienia tego, na czym polega instytucja małżeństwa i oparta na nim rodzina. Analizując definicję małżeństwa, Autor zauważył, że nie można jej sprowadzić do zespołu praw gwarantujących „prawość” pochodzenia dziecka i obdarowujących współmałżonków uprawnieniami seksualnymi. Należy także uwzględnić wszystkie te jego elementy, które są uniwersalne, niezależnie od różnicowań kulturowych. Dlatego należy uwzględniać: reprodukcję biologiczną i uprawnienia seksualne małżonków, przekazywanie wartości kulturowych z pokolenia na pokolenie, przekazywanie dóbr materialnych. Autor przybliżył również zagadnienia dotyczące konfliktów rodzinnych i kryzysów małżeńskich oraz sposobów ich rozwiązania. Nie pozostaje bez znaczenia dla poprawnego rozumienia pierwszej części książki przyswojenie sobie zagadnień dotyczących wymiaru instytucjonalnego i grupowego rodziny. Autor przytoczył definicje rodziny jako grupy społecznej, wedle której rodzina stanowi duchowe zjednoczenie szczupłego grona osób, skupionych we wspólnym ognisku domowym aktami wzajemnej pomocy

i opieki, oparte na wierze w prawdziwą lub domniemaną łączność biologiczną, tradycję rodzinną i społeczną. Rodzina jest grupą o niepowtarzalnym charakterze, gdyż jest jedyną grupą społeczną, bazującą na czynnikach biologicznych i naturalnych, w której więzy miłości i pokrewieństwa nabierają najwyższego znaczenia. Prawda o rodzinie, wynikająca z jej kompetencji do zapewnienia swym członkom warunków harmonijnego rozwoju ich osobowości wyróżnia jej trzy niepowtarzalne znamiona – zażyłość, płodność i duchowość. Pierwszą część publikacji zamknięto prezentacją teoretycznej interpretacji fenomenu małżeństwa, w której czytelnik znajdzie różne ujęcie myśli filozoficznej odnoszącej się do rodziny.

W drugiej części publikacji zatytułowanej „Małżeństwo i rodzina w różnych kulturach” Autor przybliżył rozwój instytucji małżeństwa w różnych kulturach w przekroju geograficznym i czasowym. W tym ujęciu czytelnik ma możliwość zapoznać się z wieloma typami kształtowania się małżeństwa w różnych kulturach wschodu i zachodu. Ze względu na rangę, małżeństwo i rodzina w każdym z tych społeczeństw zostaje wyposażone w szczególne prawa i przywileje, które jednak ulegają procesowi głębokich przeobrażeń, polegających na utracie bądź zmniejszeniu zakresu poszczególnych funkcji. Na tym tle Autor zaprezentował katolicki model małżeństwa i rodziny, akcentując te cechy i elementy modelowe małżeństwa, które nie występowały ani w koncepcji prawnoumowaologicznej, ani tym bardziej w praktyce życia społecznego pogańskiego imperium. Przemiany społeczne i kulturowe, jakie pociągają za sobą procesy industrializacji i urbanizacji, stwarzają nową sytuację dla rodziny w ogóle, w tym także jej funkcji religijnej. W tym przypadku następuje proces laicyzacji życia społecznego, który nie pozostaje bez wpływu na życie rodzinne i małżeńskie. Autor zauważył, że cały ten mechanizm swym ostrzem jest skierowany na podważenie i obalenie chrześcijańskiej wizji małżeństwa i ludzkiej płciowości, pozbawienie ich nadprzyrodzonego wymiaru i sprowadzenia do sfery *profanum*, podporządkowania moralności stanowionej.

Całość publikacji zamyka część trzecia zatytułowana „Rodzina w procesie przemian”, która jest spojrzeniem na rodzinę w procesie zachodzących przemian. Autor omawiając przemiany w strukturze i funkcjonowaniu rodziny zwraca uwagę na fenomen tych przemian i sprowadza je do faktu ujawnienia się niespotykanych dotychczas potrzeb człowieka i możliwości ich zaspokojenia dzięki postępowi technicznemu i wynalazkom. Zjawiska te łączą się z dwoma procesami społecznymi, mianowicie: industrializacją i urbanizacją. Autor zauważył, że o ile rodzina tradycyjna była ośrodkiem produkcyjnym, jednostką ekonomiczną o tyle industrializacja i urbanizacja zmieniły w sposób zasadniczy ów układ strukturalno-funkcjonalny rodziny. Dla jedności i harmonii małżeńskiej trzeba poszukiwać oparcia w innym podłożu. Egzystencja ludzka uzyskuje w tym układzie inny wymiar – wymiar zawodowy. Następuje proces uwalniania struktur społecznych od dotychczasowych systemów religijnych, a rodzina przestaje być ekonomiczną bazą życia swych członków. Pokrewieństwo i czynnik ekonomiczny straciły znaczenie jako czynnik zespalający. Zary-

sowany proces przemian małżeństwa i rodziny odnosi się również do rodziny polskiej. Autor zauważył, że główne tendencje przemian sprowadzają się do nowego pojmowania istoty, celu i charakteru związku małżeńskiego. Upowszechnia się model i wzór rodziny małodziejnej. Kształtuje się nowy wzór i model stosunków wewnątrz rodziny, wynikający z faktu aktywizacji zawodowej kobiety zamężnej oraz niespotykanych do niedawna aspiracji rodziców, co do przyszłości ich dzieci.

F. Adamski podjął się trudnego zadania przedstawienia problematyki rodziny w wymiarze społeczno-kulturowym, świadomie ograniczając do niezbędnego minimum socjologiczno-historyczny opis tradycyjnej rodziny polskiej, odsyłając czytelnika do tekstów źródłowych i dostępnych opracowań. Pomocny jest w tym względzie zamieszczony na końcu opracowania wykaz najważniejszych pozycji z zakresu problematyki rodziny. Książka może być znakomitym podręcznikiem, gdyż taka posiada strukturę, a materiał o charakterze teoretycznym, historycznym oraz empirycznym przedstawiono w zrozumiałym dla przeciętnego czytelnika języku.

ks. Józef Stala

Mieczysław Plopa, *Psychologia rodziny: teoria i badania*, Kraków 2005⁵, Oficyna wydawnicza „Impuls”, 452s.

Ukazanie się książki mającej w tytule tak bogatą zapowiedź wzbudziło we mnie i żywe zainteresowanie, i spore oczekiwania. Mało jest bowiem dobrych podręczników ujmujących w miarę całościowo problematykę rodziny w aspekcie psychologicznym. Znacznie więcej można spotkać prac z dziedziny socjologii czy teologii rodziny. Należy więc z dużym uznaniem dostrzec pięknie wydane i zawierające wiele ciekawych treści opracowanie Autora, który, jak wynika z informacji podanej na stronie 141, jest pracownikiem naukowym Wydziału Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego, ostatnio dziekanem Wydziału Pedagogiki w Elbląskiej Uczelni Humanistyczno-Ekonomicznej.

Recenzowana książka zawiera cztery rozdziały. Pierwszy: „Jakość życia w rodzinie: perspektywa teorii systemowej i teorii przywiązania”; drugi: „Z psychologicznych badań nad małżeństwami o różnym poziomie integracji”; trzeci: „Rodzice a rozwój dziecka” i czwarty: „Poglądy młodzieży akademickiej na małżeństwo i niektóre ich uwarunkowania”.

Przytaczam dosłowne brzmienie rozdziałów, żeby zwrócić uwagę na ich z jednej strony szeroki zakres tematyczny (rodzina, małżeństwo, młodzież-studenci, dzieci), a z drugiej strony – tylko aspektowe ich ujmowanie, w zależności od założeń podejmowanych badań. Warto bowiem zauważyć, że ponad połowę zawartości książki zajmuje prezentacja i analiza konkretnych badań przeprowadzanych przez Autora